

2. ZA DÁVNÝCH ČASŮ

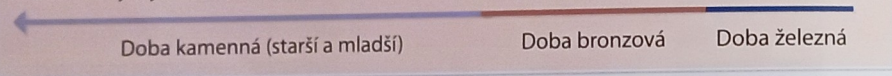
Období od výskytu a vývoje prvních lidí na Zemi až po vznik vyspělých kultur a vznik písma označujeme jako pravěk. **Pravěk** je tak nejdelším historickým obdobím. Pro bližší poznání nám slouží nálezy kosterních pozůstatků a různých předmětů z této doby.

CO TO JE?

Archeologie – Věda, která se zabývá studiem minulosti, vykopávkami a historickými nálezy.

PRAVĚK – Vývoj člověka dělíme do několika období:

DOBA KAMENNÁ (3 miliony let – 2 tisíce př. n. l.)

V tomto období pravěku lidé používali pro výrobu nástrojů hlavně kámen.

STARŠÍ DOBA KAMENNÁ

– **LOVCI A SBĚRAČI** (do 11 tisíc let př. n. l.)

V Evropě panovalo velmi chladné podnebí. Během tohoto období se na Zemi vyvinuli první lidé dnešního typu. Na našem území začali žít asi před 45 000 lety. Jeskyně a skalní převisy nabízely tehdejší lidem obydlí. Důležitá byla i přítomnost vody (řeky).

Lidé si zhotovovali jednoduché nástroje z kostí zvířat, dřeva, parohů. Žili v tlupách o 20 až 30 členech. **Lovili zvěř a sbírali jedlé rostliny.** Kromě jeskyní lidé přespávali v jednoduchých chýších vyrobených z kůží, větví a kostí. Oblékali se do kůží „sešitých“ řemínky. **Lidská řeč** se vyvinula postupně od jednoduchých posunků pomocí nohou a rukou, zvuků a skřeků až po vznik prvních mluvených slov.

Pěstní klín z kamene:
Používal se jako nástroj i zbraň.

OBJEV OHNĚ

Obrovským přínosem byl objev ohně. Poskytoval lidem světlo, ochranu před zimou a nebezpečnými zvířaty, díky ohni si mohli také upravit pokrmy.

PRAVĚKÉ UMĚNÍ

Pravěcí lidé se také věnovali **umělecké tvorbě** – modelovali z hlíny, vyřezávali obrazce do kostí, klů a dalších materiálů. Malovali na stěny jeskyní. Hlavním tématem maleb byla zvířata. Zdobili se šperky z kostí, mušliček, kamínek nebo zvířecích zubů.

Věstonická venuše

– nejstarší známá keramická soška na světě
Byla nalezena u Dolních Věstonic na Moravě. Vznikla jako symbol plodnosti a zachování rodu.

MLADŠÍ DOBA KAMENNÁ

– **PRVNÍ ZEMĚDĚLCI** (do 5000 let př. n. l.)

Před 12 tisíci lety se začalo oteplovat a ledovec ustupoval. Ubylo stád zvířat, která byl člověk zvyklý lovit. Krajinu pokryly lesy obývané jinými živočichy (jeleny, zajíci...).

Lidé začali hledat nové způsoby obživy. Naučili se pěstovat rostliny, ochočili si zvířata, budovali si stálá obydlí. **Skončila doba lovců a sběračů a začala doba prvních zemědělců.** Lidé už neputovali krajinou, ale **usadili se na jednom místě.** Obydlí si stavěli z kamene, hlíny a dřeva. Oblečení si šili z **tkaných látek.** Žili v **rodech.** Bylo potřeba více orné půdy, a tak začalo **kácení a vypalování lesů.**

CO TO JE?

Rod – společenstvo příbuzných lidí
Společně hospodaří a mají společný majetek.

Jednoduché zemědělské nástroje: srp a motyka

V pravěké kuchyni

Lidé uměli zpracovávat hlínu a vyrábět první keramiku. Na rozžhavených kamenech pekli první chleba – placky. Těsto bylo z namletých zrn obilí a vody.

VÍŠ, ŽE...?

Mezi pravěká zvířata patřili bizoni, šavlozubí tygři, lišky, sobi. Nejznámějším zvířetem doby ledové byl mamut. Mamuti byli savci podobní dnešním slonům. Vážili asi 6 až 8 tun a byli vysokí přes 4 metry. Měli silnou kůži s dlouhými chlupy a zahnuté kly. Živil se trávou a porostem, žili ve stádech. Vyhylní koncem doby ledové, asi před 10 tisíci lety.

Lidé si **ochočili ovce, kozy, prasata, hovězí dobytek.** Nejdříve pro maso, postupně objevovali i další přínos zvířat – vlnu, mléko... Zvířata jim pomáhala i při práci.

2. ZA DÁVNÝCH ČASŮ

DOBA BRONZOVÁ (asi 2300–700 př. n. l.)

Lidé objevili další z darů přírody – kovy. První kovy, které člověk využíval, byly zlato a měď. Nevýhodou byla jejich měkkost. Tavením mědi a přidáním cínu vznikla pevná a tvrdá slitina – **bronz**. Kámen nahradil jiný, modernější materiál – začala **doba bronzová**.

Rozvíjí se řemesla – hornictví, kovářství, kovolijectví, kovotepectví. Z bronzu se vyrábí **zbraně, šperky a nástroje**. Novým odvětvím se stalo **válečnictví**. Válečníci patřili k nejuznávanějším lidem ve společnosti. V této době se také začíná **rozvíjet obchod**. Obchodovalo se se solí, zlatem, mědi, kožešinami, dobytkem.

DOBA ŽELEZNÁ (asi 700 př. n. l. – 1 n. l.)

Později se lidé naučili tavit železnou rudu a používat předměty ze železa. Začalo tak poslední období pravěku – **doba železná**. Nese s sebou rozvoj obchodu, zemědělství a řemesel. Okolo roku 400 př. n. l. přichází na naše území kmen **Keltů**.

ZAPAMATUJ SI!

Pravěk je období vymezené od výskytu prvních lidí až po vznik vyspělých kultur a vznik písma (zhruba 3 miliony let př. n. l.). Pro dobu kamennou je typickým výrobním nástrojem **kámen**, výrobkem **pěstní klín**. Starší doba kamenná je dobou **lovců a sběračů**. Důležitý je **objev ohně** a **rozvoj řeči**. V **mladší době kamenné** lidé přecházejí k **hospodaření a zemědělství**. Obrovským skokem ve vývoji lidstva bylo objevení **zpracování kovů** – začátek **doby bronzové a železné**.

ČJ Lovci mamutů

O životě pravěkých lidí psal knihy spisovatel Eduard Štorch. Přečti si třeba jeho nejznámější román **Lovci mamutů**.

- Který český malíř romány Eduarda Štorcha ilustroval?
- Vyhledej další knihy, které se věnují období pravěku.

Vozík z doby bronzové nalezený nedaleko Domažlic

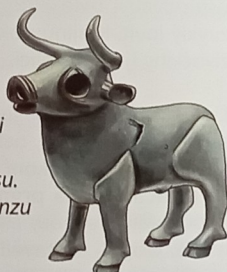
- 1 Ve kterém kraji se nachází město Domažlice?

Jehlice z doby bronzové, která se používala k sepnutí šatů.

Soška býčka

Pochází z doby železné. Byla nalezena v jeskyni **Býčí skála** v **Moravském krasu**. Je vyrobena z bronzu a ze železa.

- 2 Ve kterém kraji bys hledal(a) chráněnou krajinnou oblast Moravský kras?

- 3 Která známá propast se nachází v Moravském krasu?

Objev železa umožnil výrobu kvalitnějších nástrojů a zbraní. (Na obrázku je hrot oštěpu a sekerka z doby železné.)

Výprava za poznáním – pravěk

Život v době kamenné

🏠 Představ si, že ses narodil(a) v době kamenné. Vytvoř se spolužáky pravěkou osadu a vyzkoušej si aspoň na chvíli život pravěkého člověka. Inspirací ti může být film *Osada havranů*, který najdeš i na internetu (www.youtube.com).

ČJ ■ Vymyslete si každý své jméno.

- Vytvořte si společně řeč z jednoduchých slov (zvuků) a posunků.

PC ■ Zhotovte si jednoduché oblečení, z přírodních materiálů vyrobte ozdoby a nástroje.

HV PC ■ Zatančete si pravěký tanec podle vlastních představ a doprovodte se zpěvem či hrou na pravěké nástroje (dřívka, chrastítka, píšťalka, bubínky...).

ČJ Prohlédni si obraz pravěkého sídliště od českého malíře a ilustrátora **Zdeňka Buriana**. Vyprávěj, jak lidé v pravěku žili, jak vypadali a čím se zabývali.

VV Pravěká jeskyně

- Na vycházce vyhledej v přírodě materiály, kterými se dá malovat (hlína, tráva, saze, šťáva plodů...).
- Z vrstev pomačkaného papíru pomocí barev a lepidla vytvoř se spolužáky stěnu jeskyně.
- Vyzdob „jeskyni“ malbami zvířat.

Malba z pravěké jeskyně Altamira ve Španělsku

ZOPAKUJ SI:

1. Jak nazýváme historicky nejdelší období ve vývoji člověka?
2. Porovnej život a způsob obživy lidí ve starší a mladší době kamenné.
3. Co bylo hlavním materiálem pro výrobu nástrojů v době kamenné?
4. Jaký pokrok pro lidstvo znamenala doba bronzová a železná?